

Gæt Hvem Der Kommer til Middag – Pardannelse mellem Gammel- og Nydanskere *Mehmet Ümit Necef*

Nøgleord:

Tarek Omar, interetniske ægteskaber, interetniske kæresterier, fordom.

Opsummering:

Artiklen tager udgangspunkt i en episode som Politikens debatredaktør, Tarek Omar, beskriver i en nylig artikel. Jeg præsenterer resultaterne af tre danske undersøgelser om forskellige etniske gruppers holdninger til kæresterier og ægteskaber mellem etniske grupper. Grunde til uviljen imod romantiske og ægteskabelige forhold mellem grupperne drøftes og der påpeges, at medlemmer af etniske minoriteter ofte begrundes deres modstand med henvisning til kulturelle og religiøse forskelle.

Politikens debatredaktør Tarek Omar beretter i en artikel, at hans etnisk danske veninde på gymnasiet skulle have fortalt ham, at hun for sine forældre ikke måtte invitere sin nydanske kæreste med hjem. Da han spurgte hende hvorfor, så "kiggede hun opgivende på mig og sagde, at det jo var de få kriminelle nydanskere, som ødelagde det for de mange - heriblandt hendes kæreste". Omar tilføjer, at kæresten ellers var "en stille og rolig gut" (Omar 2014).

Den situation, som Omar fortæller om, kan man genkende fra kunstens verden, eksempelvis fra den amerikanske film *Gæt hvem der kommer til middag* (1967) og det danske skuespil *Indenfor murerne* (1912). Omar synes at være overbevist om, at sagen udelukkende drejer sig om de pågældende forældres urimelige generaliseringer om nydanskere, som baserer sig på få negative eksempler. Denne episode bruger Omar sammen med et par andre eksempler for at bakke sin tese op om, at irrationelle og negative forestillinger om nydanskere er udbredte i det danske samfund. De andre eksempler udlægges nemlig også som entydige illustrationer af gammeldanskernes fordomme.

Der er sandsynligvis mange, der kan fortælle anekdoter, som illustrerer henholdsvis enten gammel- eller nydanskernes diverse holdninger til deres børns kæresteri eller ægteskab med unge, der ikke tilhører deres egen etniske gruppe. Men har vi undersøgelser, der er repræsentative, så vi kan løfte debatten op på et højere plan end blot at viderefortælle og fortolke enkle episoder?

Så vidt jeg kan se, er der tre repræsentative undersøgelser, som handler om gammel- og nydanskernes holdninger til pardannelser mellem etnisk danske og nydanske unge. Disse tre undersøgelser har også set på holdningerne til pardannelser blandt etniske minoriteter indbyrdes. Lad os se, om disse tre undersøgelser bekræfter det billede som Omar tegner: At den store modstand imod interetniske ægteskaber og kæresterier hovedsagligt skyldes etnisk danske forældres fordomme.

Den første er Nielsen (2000), som har undersøgt etniske danskeres og 8 etniske minoritetsgruppers holdning til den yngre generations ægteskab med en person, der ikke tilhører egen gruppe. Politolog Hans Jørgen Niensens landsdækkende og repræsentative undersøgelse viste, at de etniske danskere i sammenligning med andre etniske grupper placerer sig i den mere åbne ende af skalaen med forholdsvis begrænset modvilje mod ægteskab med ikke-etniske danskere, mens tyrkerne befinder sig på det yderste punkt i den modsatte side af skalaen: Mens 48 pct. af de etniske danskere er imod et ægteskab med en person fra en anden etnisk gruppe, gælder det for 77 pct. af de tyrkiske danskere. Nydanskere fra Pakistan og Libanon følger trop med tyrkiske danskere som de mest negative med henholdsvis 72 og 66 pct. Det skal fremhæves, at disse tal tyder på, at der over hele linjen er betydelig skepsis mod etnisk blandede ægteskaber, og at nydanskere er mere skeptiske end gammeldanskere.

Tal vedrørende de enkelte etniske gruppers syn på ægteskab med hver af de øvrige etniske grupper giver et lidt overraskende resultat. For ofte ser indvandrergupperne hellere et ægteskab med en etnisk dansker end med en fra de øvrige grupper. Hvad tyrkerne angår, så ser de helst at ægteskaber ikke er blandede (95 pct.), mens ægteskab med en etnisk dansker foretrækkes frem for ægteskab med en fra de øvrige etniske grupper. Eksempelvis kan det nævnes at mens "kun" 57 pct. af tyrkerne er imod ægteskab med etnisk danskere, er hele 74 pct. imod ægteskab med pakistanere, og endnu flere imod ægteskab med libanesere og somaliere (Nielsen 2000: 419; Mogensen 2000: 168-9, der præsenterer Nielsen). På denne baggrund drager H. J. Nielsen den rimelige konklusion, at hovedforklaringen for modstanden ikke kan være religiøse forskelle.

Det skal tilføjes, at logikken også går den anden vej, fordi den mindst populære gruppe hos andre etniske minoritetsgrupper er tyrkere: ca. 80 pct. af libanesere, vietnamesere og polakker er imod ægteskab med en tyrker!

Hvordan begrundes folk deres modstand? Nielsen giver et par eksempler fra den kvalitative del af undersøgelsen, hvor en ældre dansk-pakistaner forklarer sit udsagn: "En pakistaner skal gifte sig med en pakistaner", siger han, "Det er det samme sprog, samme kultur, samme religion, samme mentalitet" (Nielsen 2000: 425). På samme måde afviser en iransk far, at hans datter skal giftes med andre end en iraner og begrundes det med at sige: "Fordi iranerne kan forstå hinanden mere. Det er samme kultur og samfund" (s. 425).

Den daværende leder af Rockwoolfondens Forskningsenhed Mogensen (2000), i sin opsummering af Nielsens undersøgelse, mener at "manglende familiaritet" må være afgørende for modstand imod ægteskab med en bestemt gruppe, og påpeger, at de interviewede personer fra etniske minoriteter begrundes modviljen med "forskellige vaner og forskellige sprog, hvorfor man også kunne have svært ved at forstå hinanden, selv om religionen var den samme" (s. 169).

Nielsens undersøgelse er værdifuld i en dansk sammenhæng, da den dokumenterer, at det ikke kun er gammeldanskere, der nærer modvilje imod et ægteskab med etniske minoriteter, men at det i virkeligheden i højere grad er etniske minoriteter, der fremviser modstand imod ægteskab med en person, der tilhører en anden gruppe. Et problem med undersøgelsen er, at den ikke skelner mellem mænd og kvinder. Dette er en relevant problematik, fordi mens fx islamiske forskrifter forbyder en muslimsk kvindes ægteskab med en ikke-muslim, tillader de en muslimsk mand at ægte en ikke-muslimsk kvinde, men hun forpligtes til at opdrage de fælles børn ifølge muslimske regler og ikke videregive sin tro til børnene (Wing 2008; religion.dk).

Dette gør, at mange muslimer har nemmere ved at acceptere et ægteskab mellem en muslimsk mand og en ikke-muslimsk kvinde end det omvendte. I det andet tilfælde tillader man ofte ægteskabet, hvis den ikke-muslimske mand konverterer til islam.

Derfor afspejler et spørgsmål, som eksempelvis lyder noget i retning af, "Vil du tillade dine børn at gifte sig med en dansker?", en kulturel bias, der går ud på, at den interviewede person betragter forskellige køns- og religionsmæssige kombinationer som ligeværdige. At stille to adskilte spørgsmål vil måske gøre en undersøgelse mere besværlig, men svarene vil til gengæld afspejle folks reelle holdninger mere sandfærdigt.

Syv år senere fik Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration lavet en opfølgende undersøgelse (2007), som konkluderede, at de holdninger, som Nielsen havde dokumenteret, stadig gjorde sig gældende: "Alt i alt får vi bekræftet Nielsens (2000) analyse" (s. 177), lyder konklusionen. "Befolkningen, uanset hvilken etnisk gruppe man tilhører, foretrækker at have romantiske relationer til personer, der tilhører samme etniske gruppe som dem selv" tilføjede de (s. 177). Forskerne har også spurgt, "hvem må ens barn blive henholdsvis kæreste og gift med" (s. 176). De fandt ud af, at "for alle etniske minoriteter gælder det, at man har størst sympati for en kæreste med egen etnisk baggrund". De påpeger, at det samme gælder også for de etniske danskere (s. 176).

Denne undersøgelse viser, at man ikke uden videre kan påstå, at modstanden imod interetniske forhold hovedsagligt stammer fra etniske danskere.

Lad os nu se på den tredje undersøgelse. Schmidt & Jakobsen (2004) har undersøgt 17-27-årige fra Tyrkiet, Pakistan, Eksjugoslavien, Libanon og Somalia. De har fundet ud af, at mange af

dem, som har en kæreste, er kæreste med en person, som kommer fra samme etniske minoritetsgruppe. De fremfører, at årsagen kan være, at "den unge føler, at han/hun har mest til fælles med en sådan person, et hensyn til forældrenes holdninger og præferencer". "Derudover", fortsætter de, "kan det være forbundet med komplikationer at være kæreste med en dansker. Det er fx ikke alle danske familier, som ser velvilligt på, at deres søn/datter er kæreste med en ung med etnisk minoritetsbaggrund" (s. 19).

Som vi har set i de tidligere nævnte undersøgelser har forskerne ret i den sidste bemærkning om de uvillige danske familier, men som vi har set, udgør de ikke den største hindring. Dette er noget, som deres egen undersøgelse også sandsynliggør.

Forskerne har også fundet ud af, at over 80 pct. af alle de unge, som enten er gift eller forlovet, har valgt en person, som har rødder i oprindelseslandet (dvs. som enten er familiesammenført, eller hvis forældre er immigreret fra dette land) (s. 21-22.). De giver et par grunde til, at så mange gifter sig med en fra egen gruppe: Det kan "ikke mindst skyldes forventningen om, at man i særlig grad deler værdier og normer med en sådan person" (s. 22, se også s. 130). Der kan også være tale om en bekymring over, at skilsmisse er mere udbredt blandt danskere end indenfor egen gruppe. En tredje grund Schmidt og Jakobsen giver er, at "tradition og religion (kan) gøre ægteskab med en person fra en anden etnisk eller religiøs gruppe uacceptabelt" (s. 21-22). En sidste mulig begrundelse forskerne fremfører, er, at "[f]orældrenes etniske præferencer kan gøre, at de både afviser muligheden for, at deres barn gifter sig med en dansker eller med en person fra en anden etnisk minoritetsgruppe" (s. 130). Som en illustration af den sidste pointe, citerer de fra en af deres interviewpersoner, en mor med oprindelse i Pakistan:

"Hvis min datter elsker en mand ... [skal han] være pakistansk, og jeg kigger, hvis hans familie er god eller ikke så god ... [der kan være] sprogproblem og kulturproblem – meget stor forskel. [Der er både forskelle mellem] den tyrkiske og pakistanske kultur, også den arabiske og pakistanske kultur ... De [hendes børn] vil ikke blive gift med en dansker. Det vil de aldrig tænke på (griner) ... sådan har jeg opdraget dem" (s. 130).

Forskerne har yderligere spurgt de unge etniskminoritetsmedlemmer, "om deres børn i fremtiden skal have lov til at gifte sig med en dansker", og 57 pct. har svaret positivt. (s. 131). Højest afvisning af ægteskab med en dansker findes blandt 17-27 årige kvinder med oprindelse i Pakistan, Libanon og Tyrkiet, hvoraf henholdsvis 31, 25 og 20 pct. ikke vil give tilladelse til at deres børn gifter sig med en dansker.

Vi kan betegne de begrundelser som nydanskere ifølge forskerne giver for at foretrække én fra egen gruppe for romantiske eller begreber såsom "kulturel familiaritet", værdifællesskab", "let kulturel genkendelighed hos den anden part" og "kulturel / religiøs fællesskab". Man kan spørge sig, om de bekymringer og ønsker, som etniske minoriteter giver udtryk for, er racistiske, og om etniske minoriteter generaliserer groft om danskerne, når de fx fremfører, at "danskere let lader sig skille" (s. 22). Er påstanden grebet uf ad den blå luft? Hvad siger statistikken? Er der her tale om "de få danskere, der ødelægger det for mange"? Er "en forventning om fælles værdier" (s. Schmidt & Jakobsen: 130) i et intimt forhold uden videre racistisk? Hvis en tradition og religion forbyder eller fraråder ægteskab med en person fra en anden etnisk eller religiøs gruppe, er der automatisk tale om en racistisk tradition eller religion?

De tre undersøgelser præsenteret ovenpå har ikke undersøgt etniske danskernes bekymringer i forbindelse med romantiske og familiemæssige forhold. Jeg kender heller ikke til forskning, der har undersøgt sagen fra de etnisk danskernes side. Men løfter vi problematikken i Omars

anekdote, som går ud på, at en dansk gymnasiepige udlægger sine forældres bekymringer som en generalisering i retning af "de få (unge fra Mellemøsten), der ødelægger for de mange", til et generelt samfundsmæssigt niveau, kan vi fremføre en række gætterier, om hvorfor en del etniske danske forældre er bekymret over deres døtres kæresteri eller ægteskab med en mand fra Mellemøsten, hvilket i de allerfleste tilfælde vil sige en muslim. Er der tale om en rygmarvsreaktion af fremmedhadske og racistiske følelser og forestillinger? Eller er det, fordi de vil datteren det godt, og mener, at der nemt kan opstå problemer i forholdet mellem en ung kvinde med dansk ikke-muslimsk baggrund og en mand med muslimsk baggrund? Og er denne opfattelse i så fald komplet irrationel? Kunne de tænke på dominansrelationer i forholdet mellem kvinder og mænd i muslimske kulturer? Kunne de være bekymret for, om datteren nu også ville kunne bevare sin frihed og sine lige muligheder? Kunne de tænke på dominansrelationer i forholdet mellem generationerne, især mellem datterens børn og deres muslimske far? Og være bekymret for, om disse børn nu fik en frihed og kønsmæssig ligestilling, som er på niveau med, hvad de fleste danske børn og unge har? Og hvis det nu er sådanne forhold, de sigter på med deres bekymringer, er deres distance og bekymring så irrationel? Eller er der faktisk noget om, at friheds- og lighedsforholdet mellem køn og generationer generelt er betydeligt anderledes i de fleste muslimske danske familier end i de fleste ikke-muslimske danske familier? (for en uddybning se Bech & Necef 2013).

Ser vi bort fra den etniske, men fokuserer på den kønsmæssige konstellation, nemlig en etnisk dansk pige, som har en kæreste, peger Omars anekdote på en række vigtige principielle spørgsmål: Er der blandt mange nydanske muslimer kønsligestilling med hensyn til adgang til førægteskabelig seksualitet eller socialitet med det andet køn? Har muslimske nydanske piger også kærester, som de ikke holder skjult for forældrene? Hvor mange muslimske mænd går ikke op i, at deres kommende ægtefælle er jomfru eller ej?

Dansk forskning om interetniske romantiske forhold viser, for det første, at det ikke er etniske danskere, som udgør den største forhindring, selv om der er mange i denne gruppe, der viser en modvilje over for tanken. For det andet viser den, at distancen og modviljen har sine dybe rødder i de respektive gruppers kultur og religion. Det drejer sig altså ikke henholdsvis om "de få kriminelle nydanskere, som ødelægger det for de mange" eller omvendt, de få danskere, der med deres – i mange muslimers øjne – ikke så dydige og ærbare levevis, værdier og normer ødelægger det for mange. Skal vi bidrage til, at Julie får sin Romeo uhindret, og omvendt, må vi præsentere en bedre analyse frem for at lede efter en nem syndebuk.

Litteratur:

Bech, Henning & Necef, Mehmet Ümit 2013: *Er danskerne racister? Indvandrerforskningens problemer*. Frederiksberg: Frydenlund.

Schmidt, Garbi og Jakobsen, Vibeke 2004: *Pardannelser blandt etniske minoriteter i Danmark*. København: SFI (Social Forskningsinstituttet).

Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration 2007: *Etniske gruppers værdier – Baggrundsrapport*. København: Tænk tanken om udfordringer for integrationsindsatsen i Danmark i samarbejde med Peter Gundelach og Esther Nørregård-Nielsen.

Mogensen, Gunnar Viby: "Indvandrerne for åben mikrofon", i: Mogensen, Gunnar Viby & Matthiessen, Poul Chr. 2000: *Mislukket integration?* København: Spektrum.

Mehmet Ümit Necef: Gæt Hvem Der Kommer til Middag – Pardannelse mellem Gammel- og Nydanskere
Nielsen, Hans Jørgen 2000: "Forholdet mellem etniske grupper" i Mogensen, Gunnar Viby & Matthiessen, Poul Christian (red.) 2000: *Integration i Danmark omkring årtusindskiftet*. Indvandreernes møde med arbejdsmarkedet og velfærdssamfundet. København: Spektrum.

Omar, Tarek 2014: Nydanskere er aldrig bedre end sin værste 'fætter'. *Politiken*, 10.04.2014.

Wing, Adrien Katherine 2008: Twenty-first century loving: Nationality, gender, and religion in the Muslim world. *Fordham Law Review*, 76(6), 2895-2906.

Film og skuespil:

Indenfor Murene: Skuespil af Henri Nathansen, 1912.

Gæt hvem der kommer til middag (*Guess Who is Coming to Dinner*): Instrueret af Stanley Kramer, 1967.

Om forfatteren: Mehmet Ümit Necef er lektor ved Centeret for Mellemøst-studier på Syddansk Universitet i Odense.